

Tej svoti pridenimo še voznino za mleko do Gradca, ki znaša 1 krajcar od litra ter zahteva vsak dan od 30 litrov v enem letu 109 gold. 50 kr. In tako dobimo vseh stroškov 143 gold.

Kakor pregledani in odobreni letni računi kažejo, plačuje zadruga svojim zadrugarjem za liter povprek mastnega mleka po 7 krajcarjev.

Mleka dá 5 krav vsaki dan, ena po 6 litrov, vkup 30 litrov, torej v enem letu 10.950 litrov po 7 krajc.

daje	766 gold. 50 kr.
ako za obresti in stroške odraču-	
nimo	143 „ — „

ostane čistega dohodka	623 gold. 50 kr.
----------------------------------	------------------

To hoče, z drugimi besedami povedano, toliko reči, kakor vsaka krava donaša posestniku na leto 124 gold. 76 kr. za mleko ali za 100 litrov mleka se speča povprek 5 gold. 70 kr.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

42.

O brodovih.

(Konec.)

„Ta egiptolog je 1868. l. izdal 143 načrtov staro-egipetskih brodov, kakoršne so gradili 2500 let pred Kr. Kolikor se dosedaj vé, niso stari Egipetci mnogo napredovali v tem oziru. Njih plovitba je bila omejena na Nil. Niso poznali sidra, menda zato ne, ker ga na Nilu niso potrebovali. Še manj so poznali krmilo. Še le pozneje, ko so začeli graditi večje brode, izumili so nekakošno krmilo, katero so si tudi Grki in Rimci od njih izposodili.“

Mnogo bolj razvito brodogradnjo so imeli Feničani, ki so imeli naselbine skoro povsodi po sredozemnem morju. Če pomislimo na njih odvažna potovanja zunaj ožine giberaltarske, moremo s tega sklepati, da je bila brodogradnja pri njih jako razvita, sicer bi se oni ne bili spuščali na ogromne valove oceana. Za take vožnje je bilo treba jakih in čvrstih brodov.“

V devetem stoletju po Kr. ste se začeli skazovati z brodovjem Genova in Benetke. Toda Genovčani kakor Benečani se niso mogli meriti z Grki in Rimci niti gledé velikosti niti gledé ukusa svojih brodov. Niti genoveške karake niti beneške galeje niso imele one elegantne oblike, kakoršno so pred več ko tisoč leti imele grške pentere. Današnji razvitek brodogradnje moramo zahvaliti severnim narodom, ki so znali sprejeti malo po malem vse, kar se je boljšega bilo do tje iznašlo. Brodovi Viljema osvoboditelja, na katerih so se Normani prepe-ljavali na Angleško, niso bili veliki, ali pripravi in ukusni. Ali ko je bil izumljen smodnik in so bili vpe-ljani topovi na brodovih, začela se je koj tudi razvijati njih velikost. Pravi napredek pri brodogradnji pa se opazuje še le s početka osemnajstega stoletja. Največ so storili Angleži, kajti zgodovina jih je izučila, da so spoznali, da vsa njih moč biva na morju. Uže v devetem stoletju se je Alfred silni preveril, da mu je treba vojnih brodov, ako hoče Dance odbijati. In res je dal zgraditi množino galej. O sinu njegovem Edgardu se pripoveduje, da je ob smrti svoji zapustil Angleški več kot 3600 brodov. Do Henrika VIII. ni imela Angleška nikake mornarice, in slabo tudi pozneje, dokler ni zasedla prestolja kraljica Elizabeta. Ona je opozorila Angleže, kako jim je njegovati morje, ako hočejo na njem gospodovati. Do osemnajstega stoletja je Angleška sedaj napredovala, sedaj nazadovala v vojni mornarici. Napo-

sled pa, podučena od tolikih primerov iz davne svoje povesti, in na to prisiljena z vojskami, katere jej je tedaj bilo voditi, odvažila se je, da nasloni vso svojo moč na vojno brodovje.

Glinsko (luneburško) vresje in stanovniki.

Brunšvik ima stara mestna vrata, katerim velé „vindiška“ vrata. Skoro tik pred njimi se pričinja prod, ki se širi tje do Labe. Do malega vsak potnik, ki potuje po tej krajini, toži o puščobi in dolgočasnosti, ne tako prirodnoslovec; njemu je ljub in drag vsak kraj, vsaka rastlina, prodje in planine, vresje in palme, tudi na te stepe rad zahaja in se naslajuje z njihovo mičnostjo. Moti se, ki meni, da je glinsko vresje zgolj ravnina, ne, nahajajo se sem in tje znatna peščena brda. Ob Labi leži jako rodovitna prst, bolj v notranji deželi vrsté se gozdi in vresje, močarine in obdelano polje, še naprej pa gleda oko samo borovčino, brinje in čevljev visoko vresje. Najviši vrh te krajine meri do 400 čevljev, in je zaraščen z gostim lesom; tu je razvodje dolence Labe in Vezre, tu izvirajo vsi pritoki in potoki glinske kneževine, in se izlivajo ali v Labo ali v Vezro.

Ta severonemška stepa je jako zanimiva v vsakem oziru. Tu nahajaš premnoge, po pesku nametane klade kamenja. Tamošnji kmetje zbijajo in vozijo domov to kamenje, in ograjajo z njim vrtove in dvorišča. Če samo po vrhu pogledaš te premnoge, sem in tje jako velike klade, vendar bodeš koj uvidel, da so jako različnih vrst. Prvi hip bi utegnil soditi, da so te klade ulomki z bližnjega Harca. Toda, če jih pobliže ogleduješ, preveril se bodeš, da temu ni tako, in zavzet bodeš popraševal, od kodi je to kamenje, ki se čisto nič ne slaga z onim v Harcu. Tu vidiš jako lepe in velike kosove granita, raznega gnajsa, tinčevega škrilnika in raznih porfirov. Vsi ti raznovrstni ulomki leže raztreseni v veliki, veliki daljavi od trde žive skale. Te klade kamenja se imenujejo erastiške ali blodne klade, in so bile dolgo prava zastavica prirodnoslovcem. Prišle so s skandinavskih gorâ. Kako to? V sivi starodavnosti so ledniki dosta bolj pogostem pokrivali gorovje, in so z gorovja dosta dalje segali v nizke doline in čez velike planjave visoke in nizke lege. Te klade so bile primrznjene v lednike, in kedar so se ledniki raztopili, prišle so na sedanja mesta. Nahajajo se na tej stepi tudi razne okamenine, kakoršnih je v izobilju po obali ob vzhodnem morju.

Po tej razsežni prodovini se širi gosto vresje, pa tudi brinje, ali bolj raztreseno. Ta krajina ima v obče le malo vrst rastlin, ali zato se one širijo v neskončni množini, vzlasti navadno vresje in borovnica. Glinski kmet se ukvarja ponajveč z ovčarstvom in čebelarstvom, in seje navadno le ajdo. Kar je Laponcu severni jelen, Grentancu morski pes, tisto je glinskemu kmetu mala tržasta ali trdna ovca. Daje mu okusnega mesa in volne za obleko. Tudi ni veliko dela z ovci; kakor hitro nastopi spomlad, začne ovčar črede na pašo goniti, celi dan jih ima zunaj, za večera jih prižene domov. Zado-voljna živalica objeda mlado vresje, in se prav dobro redí. Poglavitni živež kmetu pa je ajda. — Z ajdovo setvijo ni veliko dela. Gospodar gré in odloči kos sveta za setev, zažge visoko vresje, in kedar je pogorelo, pod-orje pepel, ter poseje ajdo. Na ta način se pridela na najpustejši zemlji obilo ajde. Ajdo meljejo, ali jo dadó v stope za ajdovo kašo. Kuhajo jo na mleku, iz moke ajdove pa delajo cmoke, ki so vsako opoludne na mizi, pa tudi zvečer. Veliko vrže tudi čebelarstvo kmetu. Malokje na Nemškem se ukvarjajo toliko s čebelarstvom, kakor tu.

Eksposé

skupnega ministra vnanjih zadev, grofa Kalnoky-a, podan dotičnim odsekom delegacij v Budim-Peštu dne 13. in 18. novembra 1886.

Na vresje in ajdo marljive čebelice jako rade hodijo, pa tudi nanosijo mnogo medu v panje. Vresje prične cvesti še le julija meseca, toraj postavi čebelar čebele na repišča, potem jih prepelje na ajdo, in na posled jih spravi v vresje. Sedaj se ne briga več za-nje, dokler niso panji težki. Mnogi tamošnji stanovniki se ukvarjajo zgolj s čebelarstvom, drugi le po nekoliko, ker imajo s poljem dovolj dela. Le-ti prodajajo svoj pridelek prvim, ki tržujejo z medom in voskom na debelo. Tega blaga spečajo največ v Hamburg. Trdi se, da ti ljudje utržijo na leto po 200.000 tolarjev.

Po glinskem vresju raste najraje breza, potem bor, sem in tje tudi hrast, ali le na rodovitnih legah. Vsa ta nepregledna in v obče neobdelana krajina je otožna, zato ne ugaja veselim potnikom. Zemlja tu tako rekoč nima nobene cene, ob rekah pa, kjer so lege mastne prsti, ne vé kmet, koliko bi ti cenil kosec zemlje. Dosti potov so uže poskušali obdelati pusto vresje, ali spodleteli so skoro vsi poskusi, ker primanjkuje vode. Tudi se kmet še vedno drži stare navade pri obdelovanju zemlje, in če bi ne bilo tako, kakor on hoče, bil bi na vso moč potr, menil bi, da mu ni več živeti. Sploh pa kmet glinske kneževine prav dobro živi, ovce, čebele in ajda ga zalagajo z vsem, kar potrebuje.

Na Glinskem so dvojne vasi, ki se popolnoma razlikujejo po leži in po stavbi poslopij. Ene so postavili prvotni stanovniki Vendi, podobne so vasem v gornji in doljni Lužici. Te Slovane so Nemci tudi do dobrega zatrli. V drugi polovici 18. stoletja so še bili v celem svojem bitju, ali uradniki so delali neprenehoma o njihovem iztrebljenju. Ti uradniki so jezik slovanski tako grdili in tako se norčevali z ljudi, da je ubogo ljudstvo komaj čakalo, da se nauči nemščine, vzlasti njihova deca. Kako se je uže poprej postopalo s Slovani, to nam pojasnuje sklep mestnega zbora luneburškega leta 1409., ki pravi, da se Slovanu sploh pod nikakimi pogoji ne podeli meščanska pravica. Če se oženi nemšk meščan, svoboden mož, s Slovanko, naj so njiju otroci nesposobni za kako javno službo, celó taki rojstveni listi, kakor drugim ljudem, naj se jim ne izgotové. Jako zgodaj jeli so Nemci misliti na prepoved slovanskega jezika pri sodnji, v uradih in v cerkvi. 1751. leta se je poslednjikrat obhajala služba božja v slovanskem jeziku.

Vse drugačne so vasi, katere so postavili Nemci. Hiše nemških kmetov stojé močno narazen. Prostor okrog hiše je ograjen, za hišo je vrt, pod okni so gredice za cvetlice. Vsak si je hišo postavil, kjer se mu je zljubilo, zato so neredno razmetane. Samo v prifarnih vaséh so bolj vkup potisnjene, vzlasti cerkev, župni dvorec, šola in cerkovnikova hiša. Te vasi so središča okolnim vasém, tu je tuda pošta, tu so razni rokodelci in trgovci z mešanim blagom. Priletni možje in žene se pripeljejo k službi božji v nedeljo, mladina prihaja peš, če tudi ima po več ur hodá. Molcé stojé pred cerkvijo in čakajo, kedaj bode zazvonilo.

Nekedaj je bilo jako živo po vseh mestih, trgih in vaséh, ki ležé ob velikih cestah, ali odkar je zdrdral železni voz po Harburško-hanoverski progi, zaspalo je do malega vse. Vzlasti hudo je zadel ta udarec Luneburg. Edini Harburg se je okoristil pri tej zameni, in se sedaj brzo razvija. Leža njegova pa je tudi jako prikladna novodobnemu prometu, in da-si ne bode mogel ná-se potegniti ogromne trgovine nasproti ležečega Hamburga, vendar je važen za prekomorski trgovinski promet, ker tu se roba z ladij koj v vagone preklada. Tudi prevoznja tujece vrže vsako leto Hamburgu znatnih dohodkov, kajti neprestano piskajo parniki med Hamburgom, Altono in Harburgom.

Odkar so nastale homatije na balkanskem polotoku, se skrbno poprašuje v krogih prebivalstva avstrijskega, kaj pride s tega, mir ali vojska, in zato upamo vstreči tudi svojim čitateljem, ako jim vsaj v posnetku podamo zanimiv govor Kalnoky-ev o teh zadevah, glasi se:

„Ako bi nasproti stal parlamentu, kateri bi danes potom interpelacije ali v drugi obliki od mene zahteval pojasnil o sedanjem položaju, tedaj bi prosil, to vprašanje za nekaj časa odložiti, ker ni mogoče, v sredi krize ali najmanj kritičnega oddelka, v razvoju stvari podati zadostnih pojasnil. Sprevidim pa, da je to delegacijam nasproti nemogoče, kjer se samo enkrat v letu in le za malo tednov zbirajo. Povedal bom tedaj toliko, kolikor mogoče, in prosim za ono prizanesljivost in oni ozir, katerega pri takih okoliščinah zares potrebujem.

Pri razpravi in sodbi o bolgarskem vprašanji mora se razločiti ono, kar je čisto bolgarskega, in ono, kar je tudi evropskega, in kar se po tem dotika tudi naših koristi. Naše koristi so tam, kjer zadeva ali načelna vprašanja, ali splošne pravice iz pogodeb. Kako Bolgari gledé svoje notranje politike postopajo, ali se gledé tega to ali to zgodi v Sofiji, nam more primeroma biti enako nepomenljivo, dokler se ne dotikajo one bistveno jedra.

Sem spada, da narava in bistvo bolgarske kneževine, kakoršno je ustanovila berolinska pogodba in celokupnost pravic, katere ji je dala ona pogodba, ostanejo neprikrajšane. Bolgarska bila je tedaj ustanovljena kot samoupravna kneževina z značajem vazalske države nasproti Turški. To stanje zagotovljeno je po pogodbah, in akoravno nobena vlast ni prevzela poročstva, da se izvrši, vendar prestaja vlastem in tudi nam, težka pa imenitna dolžnost, čuvati, da se to glavno načelo resno ne žali ne v Bolgarskem in ne kjerkoli drugod. Dalje si je vlada s tega stališča sledeča bolgarskim dogodbam prizadevala, prav razločiti med onim, kar ima značaj stalnosti, dokončnosti in med onim, kar se more smatrati za memogredoče.

Ocena dogodeb gledé njihove važnosti in vstrajnosti v posledicah je ena najtežavnejših nalog politike. Nada svojega delovanja in zavzimanja stališča ni smela ravnati po razburjenosti trenutka, katero je mogla povzročiti katera si bodi dogodba.

Kar na priliko javno mnenje sedaj najbolj — in ne po krivici — razburja, to je odposlanje generala Kaulbars-a. Pa kolikor se uže več tednov svet peča z nastopom tega agenta, se vendar ne sme prezirati, da je to samo memogredoča dogodba (faza), katera se zeló previsoko ceni. Dejansko se po njegovem nastopu prav za prav ni nič doseglo, kar bi moglo bistveno vplivati na dokončno prihodnjo vredbo Bolgarske. Znani vspehi so samo ti, da se mu je v resnici posrečilo, Bolgarem, kolikor moč, najneprijetnejšim načinom dati pokušnjo ruskega vplivanja, in pa da je javno mnenje Evrope za bolgarsko ljudstvo tako sočutno napravil, kakor se dosedaj ni nikdar poznalo.

Kar avstrijsko-ogerski interesi zahtevajo in na kar skupna vlada deluje, je to, da ne nastane nikakoršno, pogodbam nasprotno oškodovanje s poročtvom Evrope dane samostojnosti Bolgarske.

Odposlanje Kaulbarsa nima značaja stalnosti, bo minulo in težko pustilo kaj globokejšega sledu. Zato pa bo